

Clercq stelt in *Het stadsarchief en de Gentse honderdjarigen* (afl. 3; p. 1-4) het onderzoek over honderdjarigen voor. Denise De Weerd brengt in *Goede Tempeliers in Gent* (afl. 4; p. 1-3) verslag uit over een zoektocht naar deze Gentse 'goede tempeliers'. In het Stadsarchief was zij aan het juiste adres. Daar wordt immers het archief van de 'Loge Licht en Liefde', afdeling 6 van de 'Internationale Orde der Goede Tempeliers' bewaard. Op basis van dit materiaal kan de grotendeels vergeten geschiedenis van deze Gentse antialcoholische en humanistische vereniging opnieuw aan het licht komen. Dat boedelstaten en staten van schulden en baten een uitstekende bron zijn voor de betere kennis van het dagelijkse leven uit voorbije eeuwen is bij historici genoegzaam bekend. Het 'grote publiek' krijgt evenwel al te weinig de gelegenheid om deze documenten en de informatie die zij bevatten te leren kennen. Een archief-nieuwsbrief is daartoe een goed medium. Zo brengen Luc Devriese & Adgard Ossieur in *Goedkope dokters, dure apothekers?* (afl. 3; p. 5-7) aan de hand van minuten van staten van goed informatie over nog te betalen doktersvisites en openstaande apothekersrekeningen uit de 17de eeuw. Guido Everaert presenteert in *Voor kok en schilder* (afl. 4; p. 5-7) de boedelstaat (1781) van de winkel van Johannes van Bree, 'kruidenier-drogist' in de Gentse Brugstraat.

Erfgoedinstellingen werken niet "op een eiland". Daarom verschijnt in *@rchieflink* af en toe informatie over wat in andere archiefdiensten aan Gents archief- en documentatiemateriaal aanwezig is. Daniel Vanacker vestigt in *Gents verleden in het Liberaal Archief* (afl. 2; p. 6-7) niet alleen de aandacht op een unieke collectie kranten en pamfletten over 'de blauwe verkiezingsstrijd' te Sint-Amandsberg in de jaren 1885-1913. Ook een fraaie fotocollectie afkomstig van de families Buysse-Verschoore en de archieven van het 'Van Crombrugghe's Genootschap' en van het werklidengenoootschap 'Geluk in 't Werk' passeren de revue. (Gustaaf Janssens).

Bulletí, 15 (2005; nrs 75, 76, 77 en 78)

Red.: Pilar Frago e.a.; Uitg.: Associació d'Arxivers de Catalunya. Rocafort 242bis 3r. E-08020 Barcelona (Spanje). ISSN 0214-6924

Raadpleegbaar via: <http://www.arxivers.com/cat/bulleti.asp>.

Deze driemaandelijke nieuwsbrief van onze Catalaanse zustervereniging telt vier pagina's en bevat vooral korte berichten: verslagen van bestuursvergaderingen en studiedagen, rapporten over de activiteit van werkgroepen... Elke aflevering brengt een overzicht van recent uitgevaardigde nationale en regionale wet- en regelgeving en/of parlementaire vragen (zowel in het Catalaanse Parlement als in de Spaanse Kamer van Volksvertegenwoordigers) betreffende het archiefwezen in Spanje. Daarnaast worden nieuwe publicaties besproken of opgesomd. Het korte 'editoriaal' sluit steeds aan bij de actualiteit. (Gustaaf Janssens).

In kunstbibliotheektijdschriften gelezen

Art documentation: bulletin of the Art Libraries Society of North America, vol. 24, no. 1 (Spring '05) – no. 2 (Fall '05)

Het lentenummer van 2005 bevat enkele boeiende artikelen, naast de obligate interviews, prijsuitreikingen en boekbesprekingen.

In *Artists' books in libraries: a review of the literature* (p. 5-10), geeft Louise Kulp een overzicht van de Engelstalige vakliteratuur rond de verwerving, de catalogisering en het gebruik van kunstenaarsboeken in bibliotheken. De scope van het artikel is beperkt tot collecties in de Verenigde Staten (een selectie van de belangrijkste collecties is aan het artikel toegevoegd). Virtuele kunstenaarsboeken zijn buiten beschouwing gelaten. De problemen rond de definitie van een kunstenaarsboek worden even toegelicht. Extra aandacht gaat naar het gebruik van kunstenaarsboeken in academische bibliotheken (onderzoek en onderricht). Interessant is dat studenten vooral naar dergelijke materialen zoeken op basis van vormelijke kenmerken ("the type of binding used, the press, or the method of printing"). De beschrijving van een dergelijk voorwerp en de terugzoekbaarheid ervan blijken van primordiaal belang. Ook het spanningsveld tussen bewaring en toegankelijkheid komt uitvoerig aan bod. In het kader van dit laatste worden ook enkele projecten aangekaart: Book Arts Ephemera Database (Yale University Library) en Artists' Book Image Database (Otis College of Art and Design).

Eén kleine opmerking vanuit mijn achtergrond: het is jammer dat de museale context onderbelicht is gebleven. Bij bibliotheken verbonden aan musea is het bijvoorbeeld niet steeds evident of een kunstenaarsboek – en we hebben het dan over unica of zeer gelimiteerde edities – thuishoort in de bibliotheekcollectie of in de museumcollectie. Criteria hiervoor zijn soms vrij arbitrair.

Bij dit artikel sluit een ander aan over een tentoonstelling rond kunstenaarsboeken, die in 2005 plaatsvond in het Getty Research Institute (p. 11-14).

Een ander artikel dat er qua thema uitspringt, is *Journal title overlap study of four major online art indexes* (p. 26-28). Dit is een korte schets van een onderzoek naar de overlap van tijdschriften tussen vier online bibliografische databanken over kunst. Dat zijn: Art Index Retrospective/Art Full Text (AIR/AFT), Bibliography of the History of Art (BHA), ARTbibliographies Modern (ABM) en Internationale Bibliographie der Zeitschriftenliteratur (IBZ; deze laatste is ruimer dan kunst alleen). De overlap tussen bijvoorbeeld AIR/AFT en BHA bedroeg in 2003 42%. Dat is vrij hoog. Dergelijke indicaties kunnen helpen bij de uiteindelijke selectie van dit type bronnen. Bij de tijdschriften die in alle bibliografieën opgenomen waren, vinden we *Apollo*, *The Burlington Magazine*, *Gazette des Beaux-Arts*, *Goya*, *Wallraf-Richartz-Jahrbuch* en *Zeitschrift für Kunstgeschichte*.

Bij de overige artikelen in dit lentenummer bleek *The*

Beazley Archive: inside and out (p. 22-25) van Tyler Jo Smith erg lezenswaardig. Naast een korte situering van het onderzoek van Sir John Beazley (1885-1970) over Griekse vazen en aanverwante objecten uit de Klassieke Oudheid, wordt er ingegaan op zijn archief dat sinds zijn dood in het Ashmolean Museum berust. Dit archief bestaat uit een uitvoerige fototheek, naast schetsen, notities, publicaties en correspondentie. Dit archief is ook gedeeltelijk virtueel toegankelijk. Meer dan 90.000 beschrijvingen van vazen zijn in dit systeem opgenomen, waarvan een goede 45.000 met een of meerdere afbeeldingen. Daarnaast vindt men er gegevens in terug over een 30.000 gemmen en cameeën. Momenteel wordt gewerkt aan de digitalisering van het Corpus Vasorum Antiquorum (CVA), "the single most important source for Greek vase illustrations published by museums worldwide."

Het omvangrijkste en interessantste artikel in het herfstnummer van 2005 was *User access to digital image collections of cultural heritage materials: the thesaurus as pass-key* (p. 19-28) van Johanna Woll. Dit artikel werd in dat jaar bekroond met de Gerd Muehsam Award (vergelijkbaar met de Ger Schmookprijs).

In dit artikel verkent de auteur het onderzoek naar "thesaurus-assisted searching and user access to digital image collections of cultural heritage materials, in particular subject access, and to the potential for this type of partially mediated searching, using a deep semantic network, to improve intellectual access to digital image collections." Er wordt eerst ingegaan op de specifieke kenmerken van beeldmaterialen. Kijken naar beelden is voor elkeen een andere, subjectief gekleurde ervaring, waardoor ook de keuze van termen om beelden mee te omschrijven sterk kan verschillen van persoon tot persoon. Beelden worden door gebruikers ook om minder voor de hand liggende redenen gebruikt dan enkel hun esthetische en stilistische eigenschappen. Gestructureerde woordsystemen zoals thesauri met facetclassificatie en diverse relatiemogelijkheden (BT, NT, RT...) zouden deze problemen deels kunnen opvangen.

Om de discrepantie tussen het toekennen van termen (inhoudelijke ontsluiting) en het zoeken met termen (de zoekvraag) te verminderen, wordt vooral gedacht aan automatische *query expansion* en het zichtbaar maken van de hiërarchische structuur van woordsystemen ("making a system's internal structure transparent to users").

Dit is een stimulerend artikel dat op heldere en gecondenseerde wijze heel wat inzichten uit de bestaande literatuur samenvoegt tot meer dan de som van de delen.

The community user in the academic art library (p. 38-42) van Terrie L. Wilson behandelt de problematiek rond de dienstverlening die men moet/kan verzekeren als academische kunstbibliotheek naar de algemene gebruiker (d.w.z. in deze context: niet behorend tot het personeel of de studenten van de eigen onderwijsinstelling). Daaronder valt een grote verscheidenheid van mensen, ook veel niet kunsthistorisch geschoolde gebruikers. Als argument pro wordt onder andere gezegd dat openbare instellingen gefinancierd worden met belastinggeld van de gemeenschap. Er is dus

een zekere verplichting om daar wat tegenover te stellen. Vervolgens buigt de auteur zich over de praktische uitwerking van een dergelijke dienstverlening. Zij vertrekt hiervoor van haar eigen werksituatie. Zo is het bijvoorbeeld niet evident om alle elektronische producten waarop men is geabonneerd, beschikbaar te stellen voor alle types van gebruikers: dit hangt af van wat in de licentieovereenkomst is afgesproken met de leverancier. Ook moet de grens tussen de rol van de openbare bibliotheek en de rol van de academische bibliotheek gerespecteerd worden. Een academische bibliotheek zal bij de aanschaf van materialen vooral rekening blijven houden met haar primaire gebruikers en daarbij ook ondergrenzen in acht nemen.

Niet kunsthistorisch geschoolde gebruikers zorgen ook voor een grotere belasting van de informatiebalie: zij hebben meer begeleiding nodig. Om dit op te vangen heeft de auteur bijvoorbeeld een korte papieren en een online handleiding voor bibliotheekgebruik opgesteld.

Dit artikel biedt een aantal ideeën, maar is uiteraard geschreven vanuit een Amerikaans standpunt, waarbij de relatie tussen de plaatselijke gemeenschap en de universiteit of hogeschool anders in elkaar steekt dan in België.

Ik had gehoopt in *Image and text: a review of the literature concerning the information needs and research behaviors of art historians* (p. 34-37) van Joan Beaudoin nieuwe inzichten aan te treffen over het onderwerp. Helaas is dit artikel niet meer dan een brave opsomming en samenvatting van enkele andere over de informatiebehoeften en zoekmethoden van kunsthistorici. Wie de oorspronkelijke artikels van Stam (1997), Rose (2002), Brilliant (1988)... heeft gelezen, zal hier niets nieuws aantreffen. Een beetje teleurstellend. Enkele van de andere artikelen zijn gebaseerd op voordrachten gehouden op de jaarlijkse conferentie van ARLIS/NA. Die vond plaats in Houston, Texas in april 2005. Het artikel over CCO is het interessantst.

De Cataloguing Cultural Objects (CCO) richtlijnen zijn het onderwerp van *Cataloguing Cultural Objects: new descriptive cataloguing guidelines for the cultural heritage community* (pp. 6-18) van Ann Baird Whiteside. CCO geeft standaarden voor het gebruik en de invulling van velden bij het documenteren van kunstwerken en cultureel erfgoed – en het beeldmateriaal ervan – in databanken. Het is gegroeid uit het Data Standards Committee van de Visual Resources Association (VRA). De focus ligt op beschrijvende metadata als 'vervaardiger', 'geografische plaats', 'chronologische informatie' en 'onderwerp'. Daarnaast is de keuze van de termen die bij een beschrijving worden gebruikt, belangrijk. De nadruk ligt op het creëren en gebruiken van geautoriseerde termen gebaseerd op gestandaardiseerde woordsystemen. CCO wil voor het culturele erfgoed zijn wat AACR2 is voor bibliografische materialen. Een voorlopige versie van de richtlijnen staat op het web, een gedrukte publicatie is voorzien voor 2006.

Peter Rogiest, *Bibliothecaris KMSKA*
peter.rogiest@kmska.be

